

Sulyok István Teológiai Tudományok Intézetének igazgatója volt tizenkilenc éven keresztül.

Tagja volt az *International Organization for the Study of the Old Testament* tudományos társaságnak, amelynek konferenciáin több rendben tartott előadásokat.

Nyugdíjas éveiben rendszeresen publikált tudományos tanulmányokat és könyveket, könyvismertetések, igehirdetéseket, meditációkat, ismeretterjesztő cikkeket, és rendszeresen végzett gyülekezeti szolgálatot.

Adorjáni Zoltán

Emlékezés

dr. Eszenyeiné dr. Széles Mária professzorra

Sportos tartás és rugalmas, szinte katonás léptek; céltudatosság és következetesség; fegyelmezetség, szigorú idő- és munkabeosztás; szorgalom és erős akarat. Ilyennek ismerték meg Széles Máriaat azok, akik már teológushallgató éveiben találkozhattak vele a Kolozsvári Protestáns Teológián, ahol 1952-ben szerzett első lelkészképesítői oklevelet.

Éppen a korábbi Theológiai Fakultást ért nagy változás idején végezte hittudományi tanulmányait. Ugyanis 1948-ban, amikor másodéves volt, a kommunista hatalom egy fedél alá kényszerítette az addig külön működő erdélyi református, unitárius, magyar és szász evangélikus lelkészképzést, és nyugállományba parancsolta a régi, „aranycsapat”-nak nevezett tanári karból Imre Lajos és Göczy Lajos gyakorlati teológiai, Tavaszgy Sándor rendszeres teológiai és Nagy Géza egyháztörténész-professzorokat. A „régiközpontok” közül csak Nagy András és Maksay Albert biblikusok maradhattak katedrájukon, és nyilván Nagy András előadásai fordították érdeklődését az ószövetségi tudomány felé, és kezdte el a próféták irodalmi hagyatékának elmélyült tanulmányozását. E két prófétai lelkületű mester tanítványaként jutott el arra az evangéliumi látásmódra, amely a reformátori, illetve az újreformátori teológia sajátja volt. Doktori címet 1969-ben szerzett a *Hóseás próféciája és üdvtörténeti jelentősége* című tézisével, majd 1972-től 1989. augusztus 31-ig volt a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet tanára.

Akik tanítványai lehettünk, igényes és szigorú tanárként ismerhettük meg őt. Színvonalas és a legfrissebb ószövetségi tudományos munkákra épülő előadásai, amelyeket ő maga is *tömegeknek* nevezett, többünket serkentettek arra, hogy hatóbban foglalkozzunk az ószövetségi tudománnyal. Ő tényleg „szerelmese” is volt Isten Igéjének. Nemcsak rácsodálkozott a benne rejlő igazságra és bölcsességre, hanem gyönyörködött is benne, és így felfedeztette velünk is annak különleges szépségét.

Hallgatókként több nőiességet vártunk volna el tőle. De hát amellet, hogy a tanári kar egyetlen nőtagjaként kellett állania a sarat, sokkal inkább az ő lelkialkatánál fogva nem volt, nem is lehetett olyan, mint az éneklő és tamburinnal táncra is perdülő Mirjám prófétanő, Mózes testvére. Inkább Hulda prófétaaszonyhoz hasonlított, akinek komor ítéletet kellett üzennie Júdea királyának,

mivel népe félretette Isten törvényét. De mert a király megalázta magát, és bűnbánatot tartott népe nevében, Isten könyörületes üzenetét, az ítélet késleltetését is tudatta vele: nem kell átélnie a veszedelmet, és békességben fog meghalni. Viszont igazán női lélek volt akkor, amikor meghatódottsággal prédikált nekünk a szent és ítélő, de a bűnbánó iránt könyörületet tanúsító Úristenről. Sokáig úgy tűnt nekünk, hogy szigorúságához elválaszthatatlanul hozzátartozik a távolságtartás, és ezért meglepetéséként ért, hogy tud ő megnyílni is.

Tanítványai közül ki ne emlékezne az ő sajátos, visszafogott humoráról, amelyben mindig több volt a komolyság és a szigorúság, mint a játékosság? S ha talán el is felejtettük az általa átadott tudomány sok apró részletét – de nehez volt memorizálni a júdeai és izraeli királyok uralkodásának évszámait! – mindannyian emlékezünk biblikusan nevelő mondására, amely egy jól ismert szólásmondást parafrázált a magyar és héber kifejezések szójátékával: *Nem a ruha teszi az embert, hanem a Ruah.* Azaz: a Lélek, Isten Lelke teszi a lelkipásztort, nem pedig papi öltözete.

De ő ugyanakkor olyan nevelőnk is volt, aki az alkalomhoz illő és tisztességes külsőt is megkövetelte tőlünk, jövődöbéli lelkészeketől. És talán éppen e két elvárásában summázódott lelkésznevelésének lényege: a lelkipásztor akkor igazán Isten küldötte és csak akkor nyer tőle tekintélyt, ha belső emberét a Lélek szedi rendbe, és viselkedése, sőt külső megjelenése is összhangban van Isten újjá, jóvá, széppé teremtő munkájával.

Mindazt, amiben komolyan elmélyedt, szorgalmasan foglalta írásba is kortársai és az utókor számára. Erről tanúskodik a teológiai érdeklődésű olvasók részére írt félszáz tanulmánya. Ezek hazai és külföldi szakfolyóiratokban, illetve gyűjteményes kötetekben jelentek meg. Könyvei között van gyülekezeti tagok lelki épülésére készített imádságoskönyv is (*Református imádságoskönyv.* Nagyvárad 2007).

Legutolsó nagyobb munkáját, a 2013-ban megjelent *Zarándokénekek* című zsolnármagyarázatot szintén a híveknek szánta. Ebben a 120-tól a 134-ig terjedő zsolnárfüzér alapvonásait ismertette azzal a céllal, hogy elmélkedni lehessen felettük, és hogy a zsolnárt alapján megfogalmazott imádságokkal az egyéni imádkozásra tanítsa a híveket. A 131. zsolnárt általa lefordított soraihoz –

*Inkább csitítottam és elsendesítettem lelkemet:
mint a kised anyja kebelén,
mint a kised, olyan a lelkem bennem.
Bízzál Izráel az Úrban,
most, és mindörökké! –*

végül ezt írta összegzésként: „Tudva vagy tudattalanul minden ember a zsolnáros megnyert nyugalomra vágyik. *Magadért teremtettél bennünket, és nyugtalan a szívünk, míg meg nem nyugszik benned* – írta Szent Ágoston is (*Vallomások*, I. 1,3).” Az általa megfogalmazott egyéni imádság pedig így záródik a zsolnármagyarázat után: „Taníts akarodat teljesíteni, utadon járni, hálás lenni, a te dicsőségedre

és embertársaim javára élni. Legyen tied teljesen az én megújult életem, hogy nálad találjon megnyugvást most és az örökkévalóságban.”

Hisszük, hogy az irgalmas Isten meghallgatta Eszenyeiné Széles Mária tanárunk kérését.

Adorjáni Zoltán

Dr. Eszenyeiné dr. Széles Mária publikációi és kéziratok munkái¹

Könyvek

Eszenyeiné Széles Mária – Juhász István – Tőkés István: *A Románia Szocialista Köztársaságban levő református egyház*. D. Nagy Gyula és D. Papp László előszavával. Kolozsvár-Napoca 1976. 76 old.

Eszenyei Mária – Eszenyei Béla: *Református imádságokönyv*. Nagyvárad Református Egyházkerület, Nagyvárad 1980. 236 old. (második kiadás: 1984.).

Wrath and Mercy: A Commentary on the Books of Habakkuk and Zephaniah. International Theological Commentary. Translated by George A. F. Knight. William B. Eerdmans, Grand Rapids, MI – Edinburgh 1987. 118 old.

Ige és történelem. A prófétai ígéhirdetés teológiája. Királyhágómelléki Református Egyházkerület Szenczi Kertész Ábrahám nyomdája, Nagyvárad 2002. 326 old.

Értelem és bizalom. Izráel bölcsességirodalmának teológiája. Első rész: Bevezetés és Jób könyve. Királyhágómelléki Református Egyházkerület, Nagyvárad 2004. 96 old.

Izráel prófétái. Királyhágómelléki Református Egyházkerület, Nagyvárad 2004. 77 old.

A Szentföld. Királyhágómelléki Református Egyházkerület, Nagyvárad 2006. 114 old.

Református imádságokönyv. Összeállította Eszenyeiné Széles Mária. Királyhágómelléki Református Egyházkerület Szenczi Kertész Ábrahám Kiadói és Sajtóosztálya – Literátor Könyvkiadó, Nagyvárad 2007. 236 old.

Értelem és bizalom. Izráel bölcsességirodalmának teológiája. Második rész: a Példabeszédek és a Prédikátor könyve, bölcselő zsoltárok és a deuterokanonikus bölcsességirodalom. Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontja, Kolozsvár 2008. 220 old.

Kezdetben. Az őstörténetek teológiája. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2012. 132 old.

Zarándokénekek. Zsolt 120–134. Csendes órai elmélkedése. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2013. 88 old.

¹ Az itt közreadott munkák sora azzal a céllal készült, hogy alapja lehessen a teljes bibliográfia összeállításának.

Köszönettel tartozom Oroszi Kálmán lelkipásztornak, tanítványomnak, hogy segítette teljesebbé tenni azoknak az írásoknak sorát, amelyek az egyházi, illetve a gyülekezeti lapokban jelentek meg.